

GELIEFDE PROBLEMEN

Het begrip “geliefde problemen” (beloved problems) is van de filosoof Popper. Hij ziet problemen als het begin van kennis, vandaar. In de politiek lijkt het eerder andersom te zijn: problemen zijn vaak blokkades van kennis. Wat moet onze PvdA stemmer nu, met een desastreus beleid in de sociale woningbouw, met het aanschaffen van straaljagers met gebreken (de vliegende Fyra), met het bouwen van een nieuw stadhuis, als lokale splijtzwam?

Ik ben al vrijwel mijn hele denkende bestaan “sociaal democraat” en beken dat ik ook last heb van twijfels over de koers van mijn partij. Maar soms moet dat maar: niet altijd doen je vrienden of geliefden wat jij graag ziet, maar dat is nog geen reden om ze te laten vallen.

In een studie van de RU van Groningen over de financiële perspectieven van gemeenten, trof ik argumenten aan, die een rol kunnen spelen bij de oordeelsvorming over het Huis der Gemeente in het plan Elst Centraal. Sommige politici vinden dat een nieuw stadhuis een onverantwoorde investering is, die onze dure ambtenaren te veel in de watten legt. Onze PvdA afdeling zit daar veel rustiger in, al zijn we niet blind voor de kritiek en accepteren het onderzoek naar varianten.

Maar laten we eens kijken naar de financiële aspecten, in het licht van wetenschappelijk onderzoek. De RU Groningen publiceerde een studie “Gemeenten in perspectief”, waaraan ik het volgende ontleen.

1. De gemeente heeft een **baten-lasten stelsel**. Dat betekent dat een investering niet in een keer ten laste van de jaarrekening behoeft te worden gebracht, maar de afschrijving en de kapitaalslasten wel. Voor HdG geldt dus dat de jaarlasten mogen worden vergeleken van de oude huisvesting in drie gebouwen, met die van het geplande nieuwe. Dat nieuwe gebouw levert door concentratie, energiezuinigheid en lage onderhoudslasten en optimale functionaliteit, een aantal voordelen op.
2. Voor de investering moet wel geld geleend worden en de vraag is of de gemeente dat zou kunnen en mogen doen. Dan spreken wel al snel over **de reserves**. De onttrekkingen uit reserves bij alle gemeenten zijn in de jaren 2009 tot 2011 ongeveer verdubbeld. De verklaring daarvoor is niet moeilijk: de crisis drong door in de bouw en vastgoedwereld, dus forse afboekingen waren nodig op grond en gebouwen. Overbetuwe heeft niet lichtzinnig reserves verspeeld, maar loopt in de pas met een algemene trend.
3. Maar hoe voorzichtig moeten we nu zijn? Volgens de wetenschap zullen de uitgaven in 2017 10% gestegen zijn tot 2.35 miljard, waarmee een tekort van 11.4% ontstaat. De gemeente kan zonder lokale belastingheffing geen inkomsten vergroten. Daarbij komt de bezuiniging op de decentralisaties. Volgens de rijksbegroting ziet dat er zo uit:

	Budget 2013	Budget 2017	Verschil	
Jeugdzorg	3.30	2.85	-0.55	-14%
Huishoudelijke hulp	1.50	0.90	-0.60	-40%
Inkomensvz. Chronisch zieken	3.00	2.45	-0.55	-18%
Persoonlijke verzorging	5.00	3.75	-1.25	-25%
TOTAAL	12.80	9.95	-2.85	-22%

Zo ontstaat een beeld van 2.7 miljard tekort, plus 2.9 miljard aan decentralisatiekorting, plus nog een 0.5 miljard extra kortingen, dus een potentieel tekort van 6.1 miljard, op het basisbedrag van 36.3 miljard dat gemeenten uitgeven in 2013. Dat is, macro gezien, een fors potentieel tekort. De gemeente heeft vrijwel geen mogelijkheden de eigen belastinginkomsten te vergroten, dus moet uitgaven beperken. De kans op verdringing van uitgaven, b.v. ten laste van het sociaal domein, of juist ten gunste van het sociaal domein lijkt groot. In het eerste geval ontstaat een harde en kille samenleving, in het tweede geval verwaarlozing van het openbare domein: instortende bruggen, overstromingen en gaten in de weg.

Het Rijk wil een “paradigmashift”: terug van de professionalisering in de zorg, naar vrijwillig participeren. Dat moet volgens de VNG ook kunnen, dus wij gaan “ontzorgen” en voor elkaar zorgen. Als de gemeenten kostenefficiënt de decentralisaties gaan vormgeven, zal het met de spanning in de gemeentelijk huishouding wel meevallen. Is er reden om te denken dat dit gaat lukken? Ja, die is er wel. De Wmo was de eerste brok sociale wetgeving, die aan het lokaal bestuur is gegeven. Dat liep op zich goed en financieel liep het ook.

Problemen zijn er wel. Als aanpassingen bij gemeenten vooral uit het beperken van diensten moet komen, zijn de kiezers niet blij. Zij vinden eigenlijk dat verschillen tussen gemeenten niet zouden moeten en zijn dan sterk voor normering door het Rijk. Maar de gemeenten willen natuurlijk vooral taken, die zij in volle vrijheid kunnen uitvoeren. Decentralisatie met rijksnormering deugt niet.

In dit kader is de discussie, die wij voeren over het Huis der Gemeente een beetje een onzin-discussie. Er is een kantoor nodig voor de ambtenaren en het bestuurlijk apparaat van deze gemeente. Dat kan gerealiseerd worden tegen een jaarlast, die vergelijkbaar is met de huidige.

Er is een grote verandering van het sociaal domein op komst, die de gemeentelijke begroting en besluitvorming onder behoorlijke druk plaatst. Daarover hebben we het niet. De toets voor de nieuwe coalitie lijkt te zijn of je voor of tegen een nieuw gemeentehuis bij het station bent.

Het is mooi dat de inrichting van de openbare ruimte zoveel discussie los maakt. Alleen zou de energie meer moeten uitgaan naar de condities waarin de gemeente de komende jaren moet functioneren en besluiten moet nemen. Het zou beter zijn als we Elst Centraal als een gewoon bestemmingsplan zouden behandelen. Geliefde problemen moeten de weg naar nieuwe kennis openen en niet blokkeren.

Tom van Doormaal, 7 oktober 2013